

Tema broja: REGIONALNA SARADNJA

REGIONALNU SARADNU VIŠE NIKO NE SMATRA „IZDAJOM“

Prof. dr Ivo Josipović

Reforma zahteva pre svega reformu u glavama

Reforma je započela i postoje vrlo složeni problemi, pa je želja da se ona bezbolno provede nerealna. Izglasan je novi Zakon o sudovima za koji mogu reći da jest korak naprijed, ali je nedovoljan ako se žele korjenite reformske promjene. Mislim da su neki potezi koje je vlada napravila dobrodošli, ali oni ipak ne idu na dubinske promjene. Neke od tih promjena su efektne, poput, recimo, digitalizacije zemljišnjih knjiga, ali kad malo zagrebete ispod toga vidite da nije napravljeno ni ono što je Zakonom rečeno – to nisu prave elektroničke zemljišne knjige.

Promene dakle bolje izgledaju spolja nego što suštinski menjaju stvar?

Moja je teza da prava reforma zahtijeva ne samo određena materijalna ulaganja i nabavku nove opreme, već prije svega reformu u glavama. Kad to kažem onda mislim na potrebu da se inauguriра veća odgovornost pravosuđa za ono što radi, da se društvo senzibilizira za očite probleme kao što su, na primjer, neprimjerena dugotrajnost postupaka, neka rješenja koja - blago rečeno - izazivaju dvojbe jer ne onemogućavaju ono što sada imamo a to je da određena sudačka, cehovska solidarnost služi za pokrivanje pogrešaka. Mi imamo odličnih sudaca i pravnika, ali na žalost sustav je tako postavljen da oni koji bi morali biti motor promjena ne mogu doći do izražaja na način na koji bi to trebalo. Naravno, sveobuhvatna reforma nije pitanje čarobnog štapića, niti se radi o tome da se sve može riješiti od danas do sutra, ali pitanja se moraju više i jasnije izoštiti nego što je to bilo do sada.

Koliko su reformom obuhvaćena dva najaktuelnija pitanja – ratni zločini i organizovani kriminal?

Kod ratnih zločina napravljeni su veći pomaci nego što je to kod općeg sudovanja. Neki kriteriji su se izostrili, vjerojatno zbog pažnje međunarodne zajednice. Došlo je do specijalizacije sudova, bilo je edukacije, stvara se određena i stručna i politička klima da se postupci vode prema najvišim standardima. Rekao bih da je spremnost za to specijalnog pravosuđa koje se bavi pitanjima ratnih zločina veća nego što je to spremnost općeg pravosuđa.

Što se tiče organiziranog kriminala, tu situacija nije naročito dobra. Mislim da nedostaje kritična masa spremnosti da se vrlo odlučno uđe u koštač s tim problemom, a oni koji neposredno rade na tome ostavljaju utisak da su kao „čardak ni na nebu ni na zemlji“. Na primjer, nedavno je došlo do smjene na čelu USKOKA, ali sama smjena neće riješiti probleme. Potrebno je da se na temelju šireg društvenog konsensusa pristupi problemu korupcije i organiziranog kriminaliteta. Na žalost moram reći da se naslućuje da je organizirani kriminal dosta duboko penetrirao u važne grane ekonomije i u državne strukture.

Možda će regionalna saradnja o ovim pitanjima pomoći da se problemi koje ste naveli brže rešavaju. Kako dosadašnju saradnju ocenjuje stručna javnost?

Mi polako izlazimo iz vremena kada je bilo koja suradnja nekad zaraćenih zemalja unaprijed proglašavana izdajom. Ta suradnja nekim utjecajnim krugovima nije bila po volji, ne samo u odnosu na razmjenu podataka o zločinima, nego i u pogledu kriminala koji i s jedne i s druge strane granice očito ima veliki utjecaj. Ali, vremena se mijenjaju, posebno u pogledu suradnje državnog odvjetništva, odnosno tužiteljstva u SCG, što je dobar put, koji sigurno podrazumijeva puno rada i posla.

Da li su nacionalni sudovi i na jednoj i na drugoj strani, s obzirom na „izlaznu strategiju“ Haškog tribunala, dorasli ulozi koja ih očekuje?

Očito je da je sve vrijeme rata i iza rata dobar dio spremnosti ili nespremnosti pravosuđa da se suoči sa sudjenjima ratnim zločincima bio determiniran političkim okolnostima. Sudovi nisu mogli kvalitetno suditi, ako posao koji prethodi, a to je istraživanje zločina, nije bio urađen kako treba, zbog čega ni optužba nije mogla biti formirana na kvalitetan način. Iako na obije strane još uvijek ima sudova i sudaca

koji možda nisu sasvim stručno spremni za ovakva sudjenja, vidljiv je veliki napor i želja da se suradnja unaprijedi. Vjerujem da će se postupci u nacionalnim sudovima voditi korektno. To je očito u slučaju Ovčara koji se vodi u Beogradu, ali i u Hrvatskoj je situacija popravljena poslije nekih problema koje smo imali u predmetima Lora i Karan. Na kraju krajeva, Vrhovni sud Republike Hrvatske je neke presude, od onih koje je stručna javnost smatrala farsom, ukinuo i predmeti se ponovo vode - izgleda pod bitno drugačijim uvjetima. Važno je naglasiti da sud ne smije biti impresioniran predmetom ako želi biti pravičan i da za ocjenu o tome je li posao kvalitetno i dobro obavljen nije bitno to da li je neko osuđen ili oslobođen, nego da li je postupak proveden od početka do kraja lege artis. Samo tako presuda može biti respektabilna, ma kakva bila.

Uloga svedoka do sada je bila najproblematičnija, kada je o regionalnoj saradnji reč?

To nije problem pravne naravi, a zbog političkih razloga dugo nije bilo moguće ostvariti suradnju na tom planu. Problem nije jednostavan: riječ je o psihološkoj predispoziciji svjedoka i njihovoj spremnosti da izađu pred sud nekad neprijateljske države, pred sud države onih koji su mu nanijeli zlo. U svakom slučaju uvijek je u pitanju neka nova viktimizacija. To je nešto što se može riješiti brigom za svjedoke, odgovarajućim propisima, ali još više ljudskim i stručnim radom.